॥ ఈశ॥

౧

శ్రీగణాధిపతయే నమః॥ విఘ్నేశ్వరం సాంబమూర్తిం [illegible]

[illegible]

[illegible]

౨ మూతిం

[illegible]

నమో

యు

పూర్వ[illegible] ... [illegible]
యః తత్ర [illegible] తిత్రివ్యాప్తి [illegible] ... వ్యాప్తి [illegible]
[illegible] లక్షణం లక్ష[illegible] ... [illegible] లక్ష్యైకదేశావృత్తి-
త్వమవ్యాప్తిః యథా గోః కపిలత్వం. అలక్ష్యవృత్తిత్వమతివ్యాప్తిః యథా గోః శృంగిత్వం. లక్ష్యమాత్రావర్తనమసంభ-
వః యథా గోరేకశఫవత్త్వం. ఏతద్దూషణత్రయరహితధర్మో లక్షణం. స ఏవాసాధారణధర్మ ఇత్యుచ్యతే. లక్ష్యతావచ్ఛేదకసమనియ-
తత్వమసాధారణత్వం [illegible] ... [illegible] ... విశేషణం
వ్యాప్తి [illegible] ... [illegible] ... లక్షణం [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]

తబశ॥

౨

శ్రీః

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

౨ శ్రోత్రం త్వక్ చక్షుః ఘ్రాణం రసనం శబ్దాదీంద్రియాణి బుద్ధీంద్రియ విషయః. ఏవం శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధ పంచ తన్మాత్ర శబ్ద రూప రస గంధ ప్రవర్తక ఇంద్రియాణి పంచ బుద్ధీంద్రియాణి గంధవాహ్య
పాయుః. పాణిపాద విషయాణి కర్మేంద్రియాణ్యపి పంచ శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధాః ఇతి శబ్దాదిమితి ఇంద్రియం దర్శనయతి ఇంద్రియమితి గంధ గ్రాహ
కమితి ప్రయోజకం ఘ్రాణేంద్రియమితి సంజ్ఞా లక్షణం ఉక్తం. ఏవం యుక్తం తత్ర జ్ఞానం పంచ విషయాణి తత్ర వ్యవహారః స్పర్శ అపి లక్షణ
సాధనం తేతి ఇతి పాదస్పర్శ అపి వ్యాప్తి కారణం తత్ స్పర్శ సమ్యక్ గంధ ప్రవృత్తా పర జాతి సత్త్వ లక్షణం శరీరం తల
మిత్యాద్యాలంబనం దేవతా ఇతి స్పర్శ శాస్త్ర మితి గంధ వ్యాప్తిః. అస్య తత్త్వం వ్యాప్య వ్యాపకత్వం తేజసా లక్షణం సాధనం స్పర్శ
పదితి స్పర్శ జలమితి తత్ర తేజః తేజస్తం బంధ ఘ్రాణ రూపం తత్త్వ శక్తి వ్యాప్తిః విషయం విభజతే శాస్త్రమితి యోగ్య వర్గం పంచ విషయం తత్వ
స్వరూప వ్యాప్తి దర్శనాదిపదేతి ఏకం అత్ర తారక సంయోగం ఇతి వ్యాపకం తత్ర వ్యాప్తి శబ్దస్పర్శ జలాదీనాం గుణాః ఏవం దర్శనే అనుమితి
త్రిబంధకే పంచ సర్వ ప్రవృత్తా స్వరూప సంబంధం తత్ సంబంధే: శబ్దస్పర్శ రూప రస గంధాః సర్వ వ్యాప్త తారక సంయోగః సంగతి
అనుగ్రహ్య వ్యాపక తత్ర తత్త్వాధికరణత్వే పంచ శబ్దాదిభ్యోపపత్తిః తస్మాత్ తత్ర ప్రవృత్తి ప్రవృత్తి సత్త్వ [illegible] బంధ దర్శన తయోః ప్రవర్తక తత్ర
శ్రోత్రమితి తత్త్వ ఇతరాధికరణ తయోః జలతాప్యుపపత్తిః రూపవత్త్వయోః సామాన్యవిశేషం తయోః సాక్షాత్ సత్వ ఇతి తస్య
ఘ్రాణ స్పర్శ శబ్ద రూప రసయోరుపపత్తం పంచ విషయ రూపం స్పర్శ గంధం ప్రతిబంధకాభావాదుపలబ్ధిః తస్మాత్ సర్వగతం ఇతి

పు ౩ ౪

౮

వ

ణాంయుక్తం లక్షణం తత్రేంద్రియాంతరే తత్ర ఆ [illegible] వ్యాప్తి [illegible] స్పర్శాదౌ తి [illegible] వ్యాప్తి [illegible]
తత్రేంద్రియ [illegible] త్వం [illegible] ఇతి [illegible] సంయోగ [illegible] తద్విశిష్ట [illegible]
త్వక్ [illegible] స్పర్శ [illegible] తత్ [illegible] ఇతి [illegible] స్పర్శః [illegible]
[illegible] త్వగింద్రియ [illegible] స్పర్శ [illegible] స్పర్శ [illegible] జల [illegible]
తత్స్పర్శ [illegible] స్పర్శ [illegible] త్వక్ [illegible]
స్పర్శ [illegible] ప్రత్యక్ష [illegible] ప్రత్యక్ష [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] త్వం [illegible] త్వం ఇతి [illegible] త్వం [illegible] త్వం [illegible]
[illegible] ప్రత్యక్ష [illegible] త్వ [illegible] ప్రత్యక్ష [illegible] పృథివ్యాది [illegible]
[illegible] తత్ [illegible] త్రయాణాం [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] ఇతి [illegible] పృథివ్యాం [illegible]

న్యాయికర్తృద్యతే ఏవముత్పన్నస్య కార్యస్య ప్రధ్వంసస్య నంశిదేం ప్రాగభావస్యాత్రిం లయయోం వ శవాం గుద్వంయ విభాగే సతి ద్వ్యణుకనాశః తతో
త్ర్యణుకనాశః తతశ్చతురణుకనాశ ఇత్యాదిక్రమేణ పృథివ్యాదినాశః అనయ వాయుకారణానాం ద్వ్యణుకనాశః నయవాయుకారణా
నాం త్ర్యణుకనాశ ఇతి సంప్రదాయః సర్వత్రా న వాయుకారణానాం ద్వ్యణుకనాశ ఇతి కేచిత్ కింపునః పరమాణునడ్డావే ప్రమాణానాం
ఉపపత్తే జాలసూర్యమరీచిస్థం సూక్ష్మతమం యదుపలభ్యతే తత్త్రివయవం కార్యద్రవ్యత్వాత్ ఘటవత్ త్ర్యణుకావయవః కింభి సాం
వయవః మహదారంభకత్వాత్ కపాలవత్ యో ద్వ్యణుకావయవః స ఏవ పరమాణుః అయం త్వః కార్యత్వే అనవస్థాప్రసంగాత్
సృష్టిప్రళయసద్భావే ధాతారం యథాపూర్వమకల్పయత్ ఇత్యాదిశ్రుతిః ప్రమాణానాం సర్వకార్యద్రవ్యధ్వంసోఽవాంతరప్రళయః
సర్వభావకార్యధ్వంసో మహాప్రళయః ఇతి వివేకః ఆకాశం లక్షయతి శబ్దగుణకమితి ఆకాశమప్యదివత్ త్రయాణాం కేత్తత్త్వం త
స్మై సమితిం శ్రుతిప్రమాణాం ఆభావాది త్యాదేః పకశాద్వదేవ సర్వత్ర శబ్దో పలబ్ధేః విభుత్వమప్యంగీకర్తవ్యమిత్యాత్మన్యపి సర్వమూర్తసంయోగ
యోగిత్వం విభుత్వంమూర్తత్వమియత్తావచ్ఛిన్నపరిమాణవత్త్వం క్రియావత్త్వం వా విభుత్వాదేవ ఆత్మవన్నిత్యమహత్త్వం చేతి కాలం లక్ష
యతి అతీతాదివ్యవహారహేతుః కాలః సర్వకార్యనిమిత్తకారణం దిశో లక్షణమాహ కాలేతి విగతకార్యమాత్రనిమిత్తకారణం ఆత్మనాం

ఇత్యాదికమనుసంధేయం అత్ర విభుత్వే పరిమాణేత్యాదిః

దిబక

౭

లక్షణామాహ జన్మాదీతి అస్యార్థః వివిచ్యతే జన్మాది ఇత్యత్ర పరమాత్మనో లక్షణమాహ ఇతి త్రజ్ఞానాధికరణత్వమీశ్వరలక్షణం
స్వరసన్ధాం వేత్తి త్రయాణాం తత్త్వ త్రయలక్షణం తస్మిన్ తత్త్వమయుక్తం ... అయం విప్రపత్తావ్యతిరేకః ... ఆత్మనః సుఖదుఃఖజ్ఞాతృ
ఆశ్రితత్వాత్ ... ప్రకృతేః అంగాన ... తథా విభక్తం ... అంతఃకరణం కర్తృకం ... త్వాత్
జీవత్వస్య ... శరీర ... ప్రకృతేః ... కర్తృత్వం ...
... శరీర ... స్వరూపం ... తత్ర జీవస్య లక్షణమాహ
... ఇత్యాది ... శరీర
... విశేషణత్వాత్ శరీర ... ప్రత్యగాత్మ ...
... త్వం ... ప్రతిపాదనం ...
... విష్ణు ... శరీర ...
... సంగ్రహ ... తత్త్వ ... ప్రసంగాత్

సత్య

స్యా తిష్ఠ

౧ మహావిభజతేత్యత్రేతి

[illegible] లాద్విభుశ్శబ్దః మహాన్ లక్ష్యగామం [illegible] హం ఘుతీతి స్వశక్త్యేత్యేతి
క్రియయా విత్వం మహతాం లక్ష్యగాంతఫ్రక్తైకసాన్నత్వాత్ ఎక్కైకం మహః అష్టగా మహికతాప్యష్యకళాం ఖ్యాకేకత్వమిత్యర్థః పరమాణయరూపమితి మద్య్యమ
పరిమాణత్వే అకిష్యత్వప్రసంగాత్ కారణమహాంవిభుః ఉపశరీరఅంతప్రవృత్తాపృత్ అకారణాదివదిత్యతిగ్నమహతాం విభుత్వే ఆత్మమహత్స్వయమాంగసాం
సమవాయఉత్కర్షగాత్వాద్వాన్యాన్తజ్ఞాగలఉత్పత్తిప్రసంగాత్ కావ విభుం వ్యాలుకసంయోగ గాం స్యేవేతి వాక్యం తత్సంయోగస్యాత్
త్వేను షడ్వ్యభావప్రసంగాత్ పుర తద్వ్యతిరిక్తాత్మమహకసంయోగాత్పవత్యాదావిద్యమాంకత్వాత్ అనిత్యత్వయిలం [illegible] మహః పురితతింప్ర
విశతితాసుఖుత్తిః యిహాకస్యశితితదాంఖ్యాకాం యుత్తిరిత్యుగాయుత్వఖఖ్యః రూంపంలక్ష్యయతివత్సురితి సంఖాన్యవత్తివాన్యభ్రివాగ
యిపాత్రవదంరూంపత్వఅతివాన్యప్తి వాన్యప్తి వారిగయికుగావదం రూపంవిభజతేత్యత్రేతి కృవాన్యప్రవృత్తికలాఙానముదాయఎవి
విత్రరూపమితివిశ్వరూపఖ్యవాన్యప్రవృత్తిత్వకయిమాంత్రకుచిత్రవశఅవయవరూపస్యేవప్రత్తితిరభావతివిశ్వరూపశాంతత్వేక
పటసాప్రత్యక్షత్వప్రసంగాత్ కాంరూపపత్వపవెత్యంప్రత్యక్షత్వప్రయోగకసంగాత్ వాంతత ప్రత్యుపటస్యప్రత్యక్షతాద్యప్రకాశవ
పతాన్యచిత్రరూపవళ్ళిః రసంలక్ష్యయంతిరసేతి [illegible] రకష్వేఅతివాన్యప్తివారగయిగాంపదంరసకాన్యత్రయిమాంకాంవృత్తివితిఆత్రయం

రూపాత్రయ పాపా తత్వి పతి ప్రత్యయం విభజపదేశయతితత్రేతి

ಟಿಕ॥

೭

ವಿಶೇಷ್ಯದರ್ಶನಯಾಂತಿ ತತ್ರ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಇತಿ ಗಂಧಂ ಲಕ್ಷಯತಿ ಘ್ರಾಣೇತಿ ಗಂಧತ್ವೇ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಾರಣಾಯ ಗುಣಪದಂ ಸ್ಪರ್ಶಂ ಲಕ್ಷಯತಿ ತ್ವಗಿ
ಸ್ಪರ್ಶತ್ವೇ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಾರಣಾಯ ಗುಣಪದಂ ಸಂಯೋಗಾದಾವತಿವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಾರಣಾಯ ಮಾತ್ರಪದಂ ಪಾಕಜಮಿತಿ ಪಾಕಃ ತೇಜಸ್ಸಂಯೋ
ಗಃ ತೇನ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ನಶ್ಯತಿ ರೂಪಾಂತರಮುತ್ಪದ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ತತ್ರ ಪರಮಾಣುಷ್ವೇವ ಪಾಕಃ ಸ್ವಸ್ವಕಾರ್ಯಾ ಅಪಾಕ್ಷಿಪ್ತಷು ಪರಮಾ
ಣ್ವಾರಂಭಕಂ ತದೇವೋತ್ಪತ್ತಿ ಅಪುಷ್ಟಾನಾಂ ... ಸ್ವಸ್ವಕಾರ್ಯ ... ನಶ್ಯಂತಿ ಪೀಲುಪಾಕ ... ತತ್ರ ಪರಮಾಣವಃ ಸಮವಾಯಿಕಾರಣಂ ತೇಜಸ್ಸಂ
ಯೋಗೋಽಸಮವಾಯಿಕಾರಣಂ ಅದೃಷ್ಟಾದಿಕಂ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣಂ ದ್ವ್ಯಣುಕಾದಿಷು ಕಾರಣರೂಪಂ ಸಮವಾಯಿಕಾರಣಮಿತಿ
ಉಪಾಕವಾದಿನಃ ಪೂರ್ವಸ್ಥ ... ಶಂಕೈವ ... ವಿಜಾತೀಯ ... ಪರಮಾಣುಪರ್ಯಂತ ... ಗವಕ್ಷಾಪಾಂತ್ಯರಾಂ ... ವೃತ್ತಿ ಇತಿ ವಿಶೇಷಾ ...
ದಿಶಂ ... ಅತ ಏವ ಪಾಕಜ ... ಪರಮಾಣುಷ್ವಂ ... ಅನ್ಯತ್ರ ಜಲಾದಾವಿತ್ಯರ್ಥಃ ನಿತ್ಯಗತಮಿತಿ ಪರಮಾ
ತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ಅನಿತ್ಯಗತಮಿತಿ ದ್ವ್ಯಣುಕಾದಿ ... ಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ರೂಪಾದಿ ... ಉಷ್ಣಂ ತಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಅನುಷ್ಣಂ ತದಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಉಷ್ಣಾತ
ತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಂ ... ಅನುಷ್ಣಾತ ... ಸಂಖ್ಯಾಂ ಲಕ್ಷಯತಿ ಏಕೇತಿ ಪರಿಮಾಣಂ ಲಕ್ಷಯತಿ ಮಾನೇತಿ ಪರಿಮಾಣಂ ವಿಶೇಷ
ತೇ ... ಪ್ರತಿ ... ಅನುಸ್ಯೂತ ... ಸ್ವತ್ವಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ ಪೃಥಕ್ತ್ವಂ ಲಕ್ಷಯತಿ ಪೃಥಗಿತಿ ... ಪೃಥಗಿತಿ ವ್ಯವಹಾರಾಸಾ

ಧಾರಣಂ

ಕಾರಣಮಿತ್ಯರ್ಥಃ । ಸಂಯೋಗಂ ಲಕ್ಷಯತಿ ಸಂಯುಕ್ತೇತಿ । ಇಮೌ ಸಂಯುಕ್ತಾವಿತಿ ವ್ಯವಹಾರಹೇತುರಿತ್ಯರ್ಥಃ । ಸಂಯೋಗಾದಿಲಕ್ಷಣೇಷು ಸರ್ವತ್ರ ಕಾಲಾ
ದಾವತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ಅಸಾಧಾರಣೇತಿ ವಿಶೇಷಣಂ ದೇಯಂ । ಸಂಯೋಗಂ ವಿಭಜತೇ ದ್ವಿವಿಧಃ ಕರ್ಮಜಃ ಸಂಯೋಗಜಶ್ಚ । ಆದ್ಯೋ ಹಸ್ತಕ್ರಿಯಯಾ ಹಸ್ತಪುಸ್ತಕ
ಸಂಯೋಗಃ । ದ್ವಿತೀಯೋ ಹಸ್ತಪುಸ್ತಕಸಂಯೋಗಾತ್ಕಾಯಪುಸ್ತಕಸಂಯೋಗಃ । ಅವ್ಯಾಪ್ಯವೃತ್ತಿಸ್ಸಂಯೋಗಃ ... ಸ್ವಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ವಮವ್ಯಾ
ಪ್ಯವೃತ್ತಿತ್ವಂ । ವಿಭಾಗಂ ಲಕ್ಷಯತಿ ಸಂಯೋಗೇತಿ ಕಾಲಾದಾವತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ಗುಣ ಇತಿ ರೂಪಾದಾವತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ಸಂಯೋಗನಾ
ಶಕ ಇತಿ ವಿಭಾಗೋಪಿ ಕರ್ಮಜೋ ವಿಭಾಗಜಶ್ಚ । ಹಸ್ತಪುಸ್ತಕವಿಭಾಗಃ । ದ್ವಿತೀಯೋ ಹಸ್ತಪುಸ್ತಕಸಂಯೋಗಃ । ಪರತ್ವಾಪರತ್ವಯೋರ್ಲಕ್ಷಣಮಾಹ
ಪರಾಪರೇತಿ ಪರವ್ಯವಹಾರಾಸಾಧಾರಣಕಾರಣಂ ಪರತ್ವಂ ಅಪರವ್ಯವಹಾರಾಸಾಧಾರಣಕಾರಣಮಪರತ್ವಮಿತ್ಯರ್ಥಃ । ಪರತ್ವಾಪರತ್ವೇ ವಿಭಜತೇ
ದ್ವಿವಿಧೇ ಇತಿ ದಿಕ್ಕೃತೇ ... ಇತಿ ಕಾಲಕೃತೇ ... ಇತಿ ಗುರುತ್ವಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಾಹ । ಆದ್ಯಪತನಾಸಮವಾಯಿ
ಕಾರಣತ್ವೇ ... ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ... ಲಕ್ಷಯತಿ ... ಸಂಯೋಗೇ ...
... ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ... ಲಕ್ಷಯತಿ
... ಇತಿ ... ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ಗುಣ ಇತಿ ರೂಪಾದಾವತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ... ಲಕ್ಷಯತಿ
ತ್ರೋತ್ರೇತಿ ಶಬ್ದೇ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ಗುಣಪದಂ ರೂಪಾದಾವತಿವ್ಯಾಪ್ತಿವಾರಣಾಯ ಶ್ರೋತ್ರೇತಿ । ಶಬ್ದಃ ತ್ರಿವಿಧಃ ಸಂಯೋಗಜಃ

ಶಿ

ವಿಭಾ

ప. ౧౨

౨ విభాగజాతస్యాపి జన్యత్వ తత్త్వాదాప్యత్వ కరణం ద్రవ్యసంయోగజన్యః ప్రత్యక్షం యోగ్య వంశేపాంశుసంయోగేన వ్యవస్థాపిత విభాగజన్యః ఇత్యర్థః॥
[illegible] సంస్కారాదిప్రతిబంధకత్వం తద్విశేషః [illegible] ఇతి [illegible] వ్యవహారం
[illegible] త్వం బుద్ధిలక్షణమిత్యర్థః బుద్ధివిభజతే [illegible] లక్షణం [illegible] సంస్కారత్వం [illegible] ౩
[illegible] ప్రాకరణియ [illegible] అతివ్యాప్తివారణాయ సంస్కారజన్యత్వం [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] భావ ఇత్యర్థః [illegible] విభజతే [illegible] ఇతి [illegible] స్వలక్షణం [illegible] ౩
[illegible] వ్యాప్తిః [illegible] బంధకత్వం [illegible] తత్త్వం బంధకత్వ [illegible]
[illegible] వ్యాప్తిః [illegible] ఇతి [illegible] లక్షణం [illegible] భావ [illegible]
౩ [illegible] వ్యాప్తి [illegible] ఇతి [illegible] త్వం బంధ [illegible] తత్త్వం [illegible]
[illegible] సంయోగజన్య [illegible] సంయోగ [illegible] సంయోగ [illegible]
వా [illegible] ఇతి [illegible] ప్రమాకరణం [illegible] ప్రమాకరణం ప్రమాణం [illegible]
[illegible] స్వలక్షణమితి కరణలక్షణం [illegible] సాధారణ [illegible] ఇతి [illegible] వ్యాప్తివారణాయ [illegible]

౨ గాతి వ్యాప్తిః

ధారకేతి కారణాంతర్గత్వాపాదకాత్పూర్వవృత్తి కారణమితి చేన్నిరుక్తకారణాదావతివ్యాప్తిరభావాదితి తావద్ధాత్రీత్వేకార్య
త్వావ్యాప్తిరభావాపూర్వవృత్తిత్వే తంతుతురీవేమాదిషు ప్రతికారణం సావధిత్వదర్శనాదనన్యథాసిద్ధత్వస్య విశేషణత్వే అనన్యథాసి
ద్ధత్వమన్యథాసిద్ధివిరహః అన్యథాసిద్ధిశ్చ త్రివిధా యేన సహైవ యస్య యం ప్రతి పూర్వవృత్తిత్వమవగమ్యతే తం ప్రతి తదన్యథాసిద్ధం
యధా తంతుగతం తంతురూపం తంతుత్వం చ పటం ప్రతి అన్యం ప్రతి పూర్వవృత్తిత్వే జ్ఞాత ఏవ యస్య యం ప్రతి పూర్వవృత్తిత్వమవగమ్యతే తం
ప్రతి తదన్యథాసిద్ధం యథా శబ్దం ప్రతి పూర్వవృత్తిత్వే జ్ఞాత ఏవ ఘటం ప్రత్యాకాశస్య అత్ర క్లృప్తే యత్ర పూర్వవర్తిన ఏవ కార్యసం
౩ భవే తత్సహభూతమన్యథాసిద్ధం యథా పాకజస్థలే గంధం ప్రతి రూపప్రాగభావస్య ఏవం చ అన్యథాసిద్ధిశూన్యత్వే సతి పూర్వవ
ర్తిత్వం కారణత్వం కార్యలక్షణమాహ కార్యమితి కారణం విభజతే కారణమితి సమవాయికారణస్యలక్షణమాహ యత్స
మవేత ఇతి యత్సమవేతమిత్యర్థః అసమవాయికారణం లక్షయతి కార్యేణేతి కార్యేణేత్యేతదుదాహరతి తంతుసంయోగ ఇ
తి కార్యేణ పటేన సహైకస్మిన్ తంతౌ సమవేతత్వాత్తంతుసంయోగః పటస్య అసమవాయికారణమిత్యర్థః కారణేనేత్యుదాహ
రతి తంతురూపమితి కార్యేణ పటేన సహైకస్మిన్ తంతౌ తంతురూపస్య సమవేతత్వాభావాత్ తంతురూపం పటరూపం ప్రత్యసమవాయి

తర్క
౮

కారణమిత్యర్థః॥ నిమిత్తకారణం లక్షయతి తదుభయేతి సమవాయ్యసమవాయిభిన్నం కారణం నిమిత్తకారణమిత్యర్థః॥ కరణ
లక్షణముపపాదయతి తదేతదితి ప్రత్యక్షలక్షణమాహ తత్రేతి ప్రమాణచతుష్టయమధ్యే ఇత్యర్థః ప్రత్యక్షజ్ఞానకరణలక్షణమా
హ ఇంద్రియేతి ఇంద్రియం చక్షురాదికం అర్థో ఘటపటాదిః తయోస్సన్నికర్షః సంయోగాదిః తజ్జన్యం జ్ఞానమిత్యర్థః॥ నిర్వికల్పకస్య
లక్షణమాహ॥ నిష్ప్రకారకమితి విశేషణవిశేష్యసంబంధానవగాహి జ్ఞానమిత్యర్థః॥ నన్వేవం నిర్వికల్పకే కిం మానమితి చేత్ గౌరితి విశిష్ట
జ్ఞానం విశేషణజ్ఞానజన్యం విశిష్టజ్ఞానత్వాత్ దండీతి జ్ఞానవదిత్యనుమానమేవ ప్రమాణం తాదృశవిశేషణజ్ఞానస్యాపి సవికల్పకత్వే
అనవస్థాప్రసంగాన్నిర్వికల్పకసిద్ధిః॥ సవికల్పకం లక్షయతి సప్రకారకమితి నామజాత్యాదివిశేషణవిశేష్యసంబంధావగా ౮౨
హి జ్ఞానమిత్యర్థః॥ సవికల్పకముదాహరతి డిత్థోయమితి ఇంద్రియార్థసన్నికర్షం విభజతే ప్రత్యక్షేతి సంయోగసన్నికర్షము
దాహరతి చక్షుషేతి ద్రవ్యప్రత్యక్షే సంయోగస్సన్నికర్షః॥ ఆత్మా మనసా సంయుజ్యతే మన ఇంద్రియేణ ఇంద్రియమర్థేన తతః ప్రత్య
క్షముత్పద్యత ఇతి సంయుక్తసమవాయముదాహరతి ఘటరూపేతి తత్ర యుక్తిమాహ చక్షుస్సంయుక్త ఇతి సంయుక్తసమవేతసమవా
యముదాహరతి రూపత్వేతి సమవాయముదాహరతి శ్రోత్రేణేతి తదుపపాదయతి కర్ణేతి కర్ణవివరవర్త్యాకాశస్య శ్రోత్రత్వాత్

త్రసంబంధ ఇతి శబ్దస్య తరంగన్యాయేన కదంబముకుళన్యాయేన వా శబ్దాంతరోత్పత్తిక్రమేణ శ్రోత్రదేశే జాతశబ్దస్య శ్రోత్రసంబం
ధాత్ ప్రత్యక్షత్వ సంభవాత్ సమవేతసమవాయః సముదాహరతి శబ్దత్వేతి విశేషణం విశేష్యభావమముదాహరతి అభావేతి ఘటా
దయః తిష్ఠంతి యస్మిన్ భూతలే ఘటాభావవదిత్యత్ర అభావస్య విశేషణత్వం ప్రత్యక్షం ఏతేనానుపలబ్ధిః ప్రమాణాంతరమిత్యపాస్తం
అదృశ్యత్ర ప్రత్యక్షేణానుపలబ్ధిసహకృతేంద్రియేణైవ అభావస్య గ్రహణాత్ తదుపలబ్ధేః ప్రమాణాంతరత్వాసంభవాత్ అధికరణ
జ్ఞానార్థమపేక్షణీయత్వేనేంద్రియస్యైవ కారణత్వోపపత్తావనుపలబ్ధేః కరణత్వాసంభవాత్ విశేషణవిశేష్యభావో వి
శేషణవిశేష్యస్వరూపవదతిరిక్తః సంబంధః ప్రత్యక్షజ్ఞానే సముపసంహరతి ఏవం సన్నికర్షషట్కజన్యం జ్ఞానమిత్యాదినా కారణం
తావదింద్రియం ప్రత్యక్షజ్ఞానకరణమిత్యర్థః ప్రత్యక్షం సముపసంహరతి తస్మాదితి॥ వ్యాఖ్యాతం ప్రత్యక్షం॥ రాః ...॥
అనుమానం లక్షయతి అనుమితికరణమితి అనుమితేర్లక్షణం ... పరామర్శజన్యం జ్ఞానమనుమితిరిత్యర్థః ... అతివ్యాప్తిః
స్మరణాదౌ తద్వారణాయ తత్తద్గతవ్యాప్యత్వజ్ఞానజన్యేతి ప్రత్యక్షజ్ఞానేతరత్వే సతీత్యపి వక్తవ్యమితి

పరాంమౌశే ౯

౧ సాక్ష్యం పురుషం సాక్షాత్కరోమీత్యధ్యవసాయయుక్తాయాం చిత్తవృత్తౌ ప్రతిబింబితపురుషపరామర్శాత్ పురుషాకారత్వం తత్త్వజ్ఞా
సాక్షాద్యుపాధిరహితః పురుషః ప్రతిబింబత్వాపహృతాసాక్షిత్వమిత్యుపబంధినాం బుద్ధిపురుషయోరేవం తద్రూపతాయాం అజ్ఞానమిత్యు
దర్శనాత్ బుద్ధిసాక్షిణం ప్రత్యక్షాంతరం తత్త్వజ్ఞానా విశిష్టం నామ రూపాద్యాపేక్షాకారనిష్ప్రయోజనత్వాత్ సాక్షాద్యుపాధిరహితః శిష్ట
నిర్విశేషస్వరూపమిత్యపరిగతత్వం పరామర్శలక్షణయుక్తిర్వాక్యోక్తిర్వాక్యస్య విశిష్టం యత్ప్రత్యక్షతాం ప్రాప్తం సపరామర్శ
ఇత్యర్థః పరామర్శమాత్రయోర్యద్దర్శనయుక్తియుక్తిలక్షణమిత్యుపాధియోర్దర్శనయుక్తితత్త్వమిత్యాది పరామర్శశక్తిమి
త్యర్థః వాక్యస్థలక్ష్యార్థమానసయుక్తిర్యత్రాభిమానమితి వాక్యస్థితాపత్తియుక్తసాంధర్భ్యయుక్తంలక్షణాసంపత్త్యం సా
మాన్యాధికరణ్యంత్వయా యత్పుంసాంతరసామానాధికరణ్యం తదా వాక్యప్రతిపాదితాసామానాధికరణ్యమిత్యర్థః సాక్ష్య
ప్రత్యక్షతాస్వరూపం సమానార్థవ్యక్తిత్వావధారణమితిం దర్శనయుక్తిశ్చ యువయోరేకస్యపాధికత్వలాభాతభావస్య
సాక్షితః సమానాధిదర్శనే విద్యాధికారితాం బలిష్ఠః పూర్వదర్శనే పక్షం వాక్యస్థిరతాం ఇతివిశేషాద్వ్యాధికారణ పక్షే

తన్నా ఇతి అంగవకాశమన్యోర్నవిశ్వేశః

కృత నపుంసకత్వజ్ఞాన స్వాత్మ్యస్మి శ్రీహం కతాన్వత్ వృత్తికార జ్ఞానం స్త్రేయః శంకాయ తద్విరహం ప్రవృత్తికాన తద్వచత్వ తత్కృత్యే ఏవధూం
వరూ స్వార్వ్యస్మి శ్రీహీం కాత్య కార ణంజా వశం గత్రుకం గలఘృగః తస్తూర్న వృత్తికారణం కా వర్తన కః గుణకలవప్యూ ధూంపంతిం
రకం స్వక ద్యార్నత్త ధంపార్యస్మి శ్రీహం త్రిష్ట ధూంమ త్వవప్లో త్వసాం మాం కృత్రుతాన్య తత్వ్యన కలధూం మవప్లో జ్ఞానసంభవాత్ పరం
ధాన గుపరూం కపరూం హాయత్స్వతియ స్థా స్వకృత్త త్వతా ధానగుమూ కమితి తత్వభ్లేగా గ్వయః పంబావయకవా కృషు దాహంరతి
యుక్తేతి అవయవ వన్యరూం పవరూ హంశ్రుతిజ్జేతి ఉదాహృతవా కైవల్రుతి జ్ఞానవివి జారగ వరూహంపర్వలావప్లో వరూ తి సాక్ష్యవత్త
యూవక్ష్య వపకం శ్రుతి జ్ఞాన ఖంచవపుం తం శ్రుంగ శ్రుతిపాండకం హిం తుః వాన్యస్మి శ్రుతిపాండకపుదాహంరణాం పక్షధర్మతా జ్ఞానా
ర్వగంధ పకయః అవాధి తేతాన్వవి కం గమకత్రుంతయూ ంహం అగుమికలణవరూ హంసాప్లే తిగవాన్యస్మి స్మృతి పక్ష ధర్మతా జ్ఞా
జ్ఞానా భాన్యర్షు వాగమితి సంభవ విశిష్ట పరామర్శః శిమర్మ వంగికా ర్వన్నతి పక్ష వప్లో వాన్యవ్యవాగయమితి శాఖ్ల పరామర్శ
పక్షపుత్ర స్వతై పరామర్శన స్వ అవశ్య కతయూలం పువక్వ పరామర్శనస్త్య పకర ణాత్మావ తలం గం కేకర ణాం అతీతా దావృత్తిపూం ... రత్ వాన్యస్త
రవత్వార కాం కరణమితి మతే పరామర్శ ద్వారా వాన్యస్మి జ్ఞానం కరణం పక్షస్య త్వేనతి తద్యక్ష్య జగ కూం వాన్య పారః అగు వరూ

వివర

౨ కేవలాన్వయిత్వం

౧౦ ముపసంహరతి తస్మాదితి లింగం త్రివిధమిత్యన్వయవ్యతిరేకిణాం లక్షణమాహ అన్వయేనేతి హేతుసాధ్యయోర్వ్యాప్తిరన్వయవ్యాప్తిః
తదభావవతోర్వ్యాప్తిర్వ్యతిరేకవ్యాప్తిః కేవలాన్వయినో లక్షణమాహ అన్వయీతి కేవలాన్వయి సాధ్యకం లింగం కేవలాన్వయి
అత్యంతాభావాప్రతియోగిత్వం కేవలాన్వయిత్వం తథా చ అత్యంతాభావాప్రతియోగిసాధ్యకత్వం కేవలాన్వయిత్వమిత్యర్థః కేవలవ్య
తిరేకిణో లక్షణమాహ పృథివీతి వ్యతిరేకీ పక్షః పృథివీ పక్షః అవ్యయత్రాపక్షః తత్ర హేతోః సాధ్యాభావస్య హేతుః అత్ర అన్వయ
త్వం స్థితియోగ్యసాధ్యాభావాత్ కథం తద్విశిష్టత్వమితి విశిష్టజ్ఞానాభావే విశిష్టజ్ఞానాభావ ప్రతిజ్ఞాభావాజ్ఞానవ్యాప్తి
౫ రితి జ్ఞానవిలక్షణత్వాదితి పృథివీ ప్రత్యయాంతరశక్యాభావాత్ అంత్యయోర్దశనుక్తత్వాత్ ప్రకృతిగుణానాం పృథివ్యాం సాధ్య
త్వయోర్దశత్వాపత్తి సాధనస్య సాధకరణవృత్తిత్వాభావాన్న్యత్వం తద్వ్యాసేధార్థప్రత్యక్షాధికరణప్రత్యక్ష సాధ్యవిశిష్టవి
౮ తిః వ్యతిరేకవ్యాప్తిః దూర పంచసపక్షలక్షణమాహ సందిగ్ధేతి సంశ్రవణం తథా విపక్షాస్తితి అవ్యాప్తిః తత్ర వేదవాక్యైః శ్రుతం
ర క్షితః తత్ర సందిగ్ధ సాధ్యవాన్ పక్షః తత్ర పక్షే యత్ర సాధ్యం [illegible] సంశయమితి తత్రావ్యాప్తిరితి ద్రష్టవ్యం పక్షతా ద్రవ్యత్వస్య లక్ష
ణాత్ సపక్షలక్షణమాహ నిశ్చితేతి విపక్షలక్షణమాహ నిశ్చితేతి ఏవం సపక్షాంశే విపక్షాంశే చ వివక్షితే సపక్షవిపక్షేతి
అనుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకజ్ఞానవిషయత్వం హేత్వాభాసత్వం సవ్యభిచారం విభజతే సత్ప్రతిపక్ష ఇతి సాధారణం లక్షయతి పక్షేతి

౧ సాధ్యవతి

౧ యవ్నితి

తదు కాంచనరతియుక్తేతి అసాధారణం లక్షయతి నవృత్తి అనుపసంహారిణో లక్షణం ... హ అత్యంతాభావ విరుద్ధం లక్షయతి [redacted] వ
వృత్తి పక్షం లక్షయతి యస్మిన్ అనిత్యం విశేషితం అనిత్య ఇతి అత్రయం నిత్యమనుపసంహారతి గగనేతి స్వరూపాసిద్ధమనుపసంహారతి ... వృత్తి
వ్యాప్యత్వాభావ నిర్ద్ధిష్ట లక్షణాంతరం ... పాధికేతి ఉపాధిలక్షణమాహ సాధ్యేతి ఉపాధిస్తు ద్విధః కేవల సాధ్యవ్యాపకః పక్షధర్మా
వచ్ఛిన్న సాధ్యవ్యాపకః సాధనావచ్ఛిన్న సాధ్యవ్యాపకః ఉదాహరణం ... పచ్ఛిన్న సాధ్యవ్యాపకేతి ఆద్యః ఆర్ద్రేంధన సంయోగః ధ్వ
తియోగ్యుయథా సాయం ప్రత్యక్షం ప్రత్యేకం తాద్వవిత్య ... వృత్తావచ్ఛిన్న ఆత్మత్వా ... త్యంతాభావ వత్వం వృత్తియోగ్య
యథా [redacted] విశే ... తా ... త్ర ... తా ... త్వ వ్యాపక ...
వితా ... త్ర ... తావచ్ఛిన్న ... త్వ వ్యాపకసంభావత్వం ... స్తుతా గ ... అ ... ప్రమేయత్వా
వ ప్రతిపక్ష స్య విరోధి జ్ఞాన సామగ్రీ త్వే సాధ్యా ... ప్రతిబంధకత్వం ... తస్య లక్షణమాహ ... తత్ర ... హ ... భావ ... యత్వే
స్య వ్యభిచారాభావ తయోః అసాధారణ ... సంహారి ... ప్రతిబంధకత్వం ఇతరే ... పరామర్శ ప్రతిబంధకత్వం తత్ర సాధారణ
త్రి జ్ఞాన ప్రతిబంధకత్వం ... సాధ్యం పక్షే ... తయోః ... వంతి ... ప్రత్యక్ష ... తరమిత్రే వి ... ~~...~~
ఉపదర్శనం లక్షయతి ... ఇతి ॥ శబ్దం లక్షయతి ఆత్మా ... లక్షణ ... శక్తమితి అర్థ ... త్యజ ... సంబంధః శక్తిః ॥

౨ విరుద్ధస్య సాధారణ ... వ్యాపకత్వాభావ ... వ్యాప్తత్వాభావ తయోః

౨ వ్యాప్తి జ్ఞాన ప్రతిబంధకత్వం ఆత్ర ...

శబ్ద ... ... ద్ ...

ఉభకో

౧ తి విరోధే సంకేతః తర్హి సార్థకపదం అస్త్విత్యాశంక్య విధ్యాదిరూపమి శక్తి పాదితా మసంకేతవ శక్తిగ్రహకారణం తత్

వాలః

౧౧ సార్థకపదార్థకం తథమి వృత్త్యః నానార్థశబ్దానాం నానావిధశక్తిః విశేషణతయా జాతిః ప్రథమముచ్చరితత్వాత్ వృత్తిలాభాత్ ప్రత్యక్షేపాదితత్వే
సత్తత్త్వగానం తంత్ర తార్కికాః వృత్తిప్రవహారేదర్శనాత్ తత్ర అకర్మాణాం దివ్యత్వా వేవదంశే జాతివిశిష్ట వ్యక్తావేవ శక్తిః కల్పనాత్ శక్తిగ్రహ
సంకేతవృత్తి వ్యవహారే గౌణవృత్తిత్వేన నానావిధం తంత్రవృత్తిమవృత్తి తావత్ త్రివర్ణం తథా మయ్యమవృత్తి వృత్తిముఖలక్షణానాం
వ వృత్త్యావిశేష మవృత్తిప్రవృత్తి జాతి జాత్యే సర్వత్ర వృత్తి (త) వార్తా వాక్యప్రత్యయ శక్తిత్వ అశ్వసాకం నానా బాధకేతి వాక్యం
౭ త(త) ఆహాపూర్వ సంభావ్యం సాసన్నత్వవిశిష్ట శక్తిః అశ్వపదస్య అశ్వత్వవిశిష్టశక్తిర్వ్యుత్పత్తి సర్వత్ర వార్త్యత్వార్థే
వ్యవహారస్యానార్థవాక్యవస్యుత్పత్తిః ఇతి ఇతి నవ్యానాం త్రిధాపదలక్షణం పతిరిక్తాన్వయాభావ వ్యవహారం విచారత ౭
త్వమముదర్శితానామ త్రిధాపదమి వాచ్యార్థం ఉభయమధ్యం సంబంధ వృత్తి దశకర్మ లక్షణ ననిశ్చ వృత్తిః శక్యసంబంధో లక్షణా
నంగానాంయోగం ఇతి తత్ర గంగాపదవాచ్యప్రవాహ సంబంధం తీరే వర్తి లక్షణా తార్తి శక్తి కల్పనాత్ తం ధవాదౌ లవణశ్వంతమః
సమస్కంధః తత్ర కల్పనం లక్షణా త్రివిధా జహల్లక్షణా అజహల్లక్షణా జహదజహల్లక్షణా చేతి తత్ర వాచ్యార్థ ౪
ఉభయాంశే భావః తత్ర జహతి యత్ర మంచాః క్రోశన్తి యత్ర వాచ్యార్థస్య అన్వయః తత్రాజహతి యదా ఛత్రిణో యాంతీతి

౪ వృత్తిప్రవృత్తివిధా శక్తిలక్షణనిరూపణమితి

౪౬ ॥ గు అర్థజ్ఞానాభావాత్ శ్రుతస్య అర్థావిజ్ఞానయోః శక్త్యా [illegible]

యత్ర వాక్యే [illegible] తత్ర [illegible] సంబంధ [illegible]
[illegible] ఇతి [illegible] శక్తి [illegible] అర్థ [illegible] శక్తి [illegible]
[illegible] శ్రుతి [illegible] జ్ఞానం [illegible] అర్థ [illegible] జ్ఞానం [illegible]
[illegible] అర్థ [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] అన్వయ [illegible]
[illegible] శక్తిః [illegible] శక్తిః [illegible]
[illegible] శక్తి [illegible] అన్వయ [illegible]
[illegible] లక్షణ [illegible]
[illegible] లక్షణ [illegible]
[illegible] ఇతి [illegible]

శ్రీభక

౨

వాక్య

ప్రోక్త తాత్పర్యాదితిగళు వెద స్యాగాది తాత్పర్య ధవిలా శ్వరలాక్త త్వమితి [illegible] వెదః పౌరుషేయః వాక్యత్వ మహా తాత్పర్య తాత్పర్యాదివత్త
[illegible] క్తర్వమా గాత త్వర్గ త్వము [illegible] పాంథః గాత పాంది శి ష్వావరం వరంయాంవెదవి [illegible] కర్త్ర క్షర తే సాంఖ్య వ్యాపక తాపత్ తస్మాత్ సా
స్వయం వెదాం అపౌరుషేయం త్వ ఇతి శ్రుతె స్త గళు వ గోగి త్యాః సవారయం గ కారత ఇతి ప్రత్యభి జ్ఞా బలాత్ తదాజ్ఞ శ్వం వెద నిత్యత్వ
త్వమితి వెక్తక త్వ స్నా గకారత్వం ఖిప్త గ కార ఇతి ప్రతి తాత్పర్య ప ర్గ గాపక త్యాత్పర్య భూయంగ సౌత ఇతి ప్రత్యభిజ్ఞా యః సియం
ర ప ఖాపతతి వ [redacted] వ ర్గ గాంగ త్వ వ్యక్తి లెలు పూర్వవిశిష్ట [illegible] త్వ ల త్వాద్వస్తు తస్మాత్ దశ్వరాంశే వెదః వి వలంబనం
గావ వి న్త గా మాం బారా గం వపె దపూరలక తయాం ప్రా మాం గార్యం [illegible] మూలవాం కార్యగాని దాత మగ ద్వంయ కారత్త తన్నాల ఖాం
తా కాతి భాఖాం కత్వత్తి కల్పితె గళు వ [illegible] త్వ మాం శెవెద వాంశాం పతాపదళ న్యాయ కల్పయి తుమశక్య తయా విప్రతిగాన పాద న్యాయ
యుక్త తాపత్ త్వా న్యాయ మెంటు వెదాం పూర్వమితి తెక తథావి వ ర్గ గాళు పూర్వవిద్యా గాం భావెగ బెందరక తాత్పర్యం ఖపాంత్ర న్వ మాం
వదాం స్తాతిభాష్య సంగ గ వం తిల కాంత్యాదివి వృత్త కపం బకే తాపత్ మ దాస్య త్వవది త్వగళు మాంగాం దెవ సంకల్ప జ్ఞానాం సంభవాం
త్ శ భిన్నా క్రమాం గంత వెమితి వెక్తల గళు ము త్య [illegible] పక్ష యాం శాస్త్ర జ్ఞాన సవిలక్షణాం న్య శబ్ద ప్రత్యభిజ్ఞ త్వ గళు వ్యవ సాంతయ

[illegible]

[illegible]
[illegible]
౭౦ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౮
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఫలం

౧౨

శ్రీ

తివత త్సంబంధస్యాపి విషయీభూతత్వేన స్వస్యైవ ప్రమాత్వాదిత్యస్త్యాప్యతాప్త తప్రమాణవతీనియమః ప్రకారసంబంధస్యైవ ప్రమా
త్వపదార్థత్వాదితి తత్ర సవతః ప్రామాణ్యగ్రహేణ చ లక్షణం ప్రమాణమేవేత్యర్థ భాష్యపద శానంతరం ప్రత్యక్ష సంశయాదేః స్వాప్రతాత్మక స్వవ
సాయాసత్ప్రామాణ్యస్య నైతద్విత్తర్వత్త సాక్షాత్కార్యత్వాత్ ప్రామాణ్యాత్వధారా వ్యభిచారాత్ ప్రామాణ్యత్వం [illegible] ప్రవృత్తం జలజ్ఞానంతు
రం ప్రవృత్త్యా సత్యాపి జలలాభే నతి ప్రామాణ్యత్వస్య జలజ్ఞానం ప్రమాణమనభ్యాసప్రవృత్తి చరిత జ్ఞానోత్పత్త్యయుక్త్యాదంతత్త్వం యథా
అప్రమాణ్తి వ్యతిరేకి స్వప్రమాణత్వం సత్యవ్యతేతద్వితీయాద్విజ్ఞానేషు పూర్వదృష్టాంతే తత్సజాతీయత్వేన అన్యత్రాపి వృత్తి
రేక సంబ గృహ్యతే ప్రమాణం: గుణాధీనవ్యతిరేక్యపవృత్త్యా పరతస్త్వం ప్రమాణ సంవాదరూపకారణాంగుణాః అప్రమాయాం
ఏకారణాంశ దోషాః తత్ర ప్రత్యక్షే విశేష్యాభావవ్యాప్త [illegible] అనుమితౌ వ్యాప్య పక్ష వత్తి వ్యాప్యత్వ
సంశయమిత్యాదిభూయోదర్శనాదృష్టజ్ఞానం సాదృశ్యజ్ఞానం యథార్థవాక్యజ్ఞానం విశిష్టప్రమాణం చ గుణాః ప్రమాణవతీనియమః ప్రమా
రతత్ప్రా వస్తుఅనుపపద్యమానత్వం విషయతత్త్వప్రమాణత్వం పరతస్తు [illegible] వ్యతిరేకాదిదోషజన్యత్వాదప్రమాత్వం పరతస్త్వం
[illegible] సర్వజ్ఞానానాం యథార్థత్వం అయథార్థజ్ఞానేషు [illegible] సత్త్వా విదంరజతమితిజ్ఞానాత్ప్రవృత్తిదర్శనాదస్తి
వ్యాప్తిరిత్యాహ [illegible] రజత స్మృతి పురోవృత్తిజ్ఞానయోర్భేదాగ్రహాత్ప్రవృత్తి సంభవాత్ పక్షతేచ్ఛా ప్రత్యక్షస్యైవ సర్వత్ర ప్రవ

జ్ఞా
౨

తస్య త్వేనైకం తజ్జతమితాన్య... వ్యావర్తిత్రసంగాం భావావర్తి... తత్వేన జత స్మృతి పదార్థావర్తి విశిష్టానుయోగిత్వప్రకారక జ్ఞాన స్యలాంఘ
విశిష్ట వృత్తిత్వ తదభావ... తత్కాలావచ్ఛిన్న తాదృశ ప్రవృత్తి విశిష్ట జ్ఞానస్య ప్రవర్తకత్వం ...

ప్రవృత్త

నిరుక్తేతి

ఇష్టసాధనతా జ్ఞానం ప్రవర్తకమితి

౧ సంయోగాభావవతి వ్యాప్తి వారణాయ

౬ ఆకాశాభావవతి వ్యాప్తి వారణాయ సాంతత్వ ఇతి పదం భావవతి

ప బ క

౧౪

ఆకాశత్వేతి శబ్దేతి విశేష్యతా సంబంధేన హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధేన తాదృశ సంబంధేన ప్రకారేణ సామాన్య లక్షణ ఇత్యుక్త్వా తత్వమితి
రహేణ గుణవతి మానాభావవతి వ్యాప్తి వారణాయ అకేతి అనుగతత్వం క్షమ వేతత్వం తేనైవ భావాభావవతి వ్యాప్తివిశేషం లక్షణయతి
తత్వేతి సమవాయసంబంధేన తత్వసంబంధత్వేతి సంయోగాభావవతి వ్యాప్తి వారణాయ తత్వమితి ఆకాశాభావవతి వ్యాప్తి వారణాయ సంబంధ
ఇతి అయుతసిద్ధలక్షణ సమవాయలక్షణయోరితి నను సమవాయసత్వే కిం ప్రమాణమితి చేన్న లాఘవేన ఇతి విశిష్ట ప్రత్యయః
విశేషణ విశేష్య సంబంధ విషయః విశిష్ట ప్రత్యయత్వాత్ దండీతి ప్రత్యయవత్ ఇతి సమవాయసిద్ధిః అవయవావయవి నిత్య
ద్రవ్య సమవాయకారణ సమవాయి ప్రాగభావ లక్షణయతి అనాదితి ప్రతియోగి సమవాయికారణ వృత్తి ప్రతి
యోగి జనక విశ్లేషణ తత్వ జనక హేతుః ప్రాగభావః ప్రధ్వంసలక్షణయతి సాదితి ఘటాభావవతి వ్యాప్తి వారణాయ అనంత ఇతి ఆ
కాశాభావవతి వ్యాప్తి వారణాయ సాదిరితి ప్రతియోగి జన్యత్వ ప్రతియోగి సమవాయికారణ వృత్తిః ధ్వస్త ద్రవ్య హేతు ధ్వంసః అత్యంతాభా
వం లక్షయతి త్రైకాలికేతి అన్యోన్యాభావేఽతివ్యాప్తి వారణాయ సంసర్గావచ్ఛిన్న ఇతి ధ్వంస ప్రాగభావయోరతివ్యాప్తి వారణాయ త్రైకా
లికేతి అన్యోన్యాభావం లక్షయతి తాదాత్మ్యేతి ప్రతియోగితావచ్ఛేదక సంబంధ సంసర్గ భేదాదేక ప్రతియోగితాయోగ తత్వం తాదాత్మ్య

ఘటాన్యాన్యాభావయోరభేదత్వం। కేవలఘటత్వాభావాత్ ఘటాన్యాన్యాభావ ఇతి ప్రతీత్యా విశిష్టాభావః। ఏకత్వత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాన్యత్వా
న్యోన్యాభావః। సంయోగసంబంధేన ఘటవతి భూతలే ఘటవాన్నేతి సంబంధేన ఘటాభావః। తత్ర ఘటాభావవత్త్వాదిప్రతీతిరపి విశిష్ట
ప్రతియోగితాకాన్యాభావవత్త్వం ప్రతీయతే। ఏవం ఘటాన్యాన్యాభావే విశిష్టప్రతియోగికత్వాత్ ఘటత్వవిశిష్టాభావవత్త్వాదేర్వశిష్ట
ప్రతియోగితాకాభావే నాన్యత్రాసిద్ధిః ఘటత్వం నాస్తీతి నాన్యత్వం। అతిరిక్తత్వస్య [illegible] కేవలాన్వయిత్వాభావాత్ అత్వం
తాభావవ ఏవ న పృథక్ విశిష్టప్రతియోగితాకః। ఘటాభావవతి ఘటాభావే అత్వం తాభావ నాన్యప్రతీతేః ఘటాభావవత్ నేతి ప్రతీ
తేః భూతలే ఘటసంయోగప్రాగభావవత్త్వం నాభావవత్త్వం తాభావప్రతీతిః యథా ఘటత్వం నాస్తీతి ఘటవతి తత్త్వంయో
గప్రాగభావత్వం నాభావయోరనతిరిక్తత్వం తాభావస్య అప్రతీతిః। ఘటాభావవతి ఘటాభావ ఇతి ఘటసంయోగధ్వంసశ్చ తాన్య
త్రప్రతీతిః కేవలాధికరణేఽపి నాస్తీతి వ్యవహారాంగత్వాత్ అభావస్య ఘటాభావాధికరణత్వాదిసంగత్యాభావ ఇత్యాహ తత్రైవ అన్యత్వ
భావ్యం త్వవస్తు ఘటత్వాభావః అభావాభావ ఏవ నాతిరిక్తః। అతఏవ సంసర్గసంబంధేన ప్రాగభావః ప్రాగభావధ్వంస ప్రతియోగిత్వే [illegible]
వాభావే అతిరిక్త ఏవ తృతీయోన్యాభావ ఇత్యాదివిశేషాభావ తాత్పర్యాదయస్తు తదన్యే। [illegible] ప్రమాణం గౌరవాదికం తద్విషయే తాత్పర్యం జ్ఞాతవ్యం ౮

ప్రథమగుచ్ఛం శేషం

తత్త్వజ్ఞానాత్

యవతత్కణ్ణి నిర్ణయ పాదశ్శపవితండా హేత్వాభాసచ్ఛలజాతి నిగ్రహస్థానానాం నిశ్శ్రేయసాధిగమ ఇతి న్యాయశాస్త్రే షోడశపదార్థా
నాముక్తత్వాత్ తత్ర సంశ్లిష్టే చైతన్యభాసం సద్వ్యాపారమితి సద్వ్యాపారం సమస్తస్య పరాంతర్భావ ఇత్యర్థః ఆత్మశరీరేంద్రియార్థబుద్ధిమనః ప్రవృ
త్తి దోషప్రేత్యభావ ఫలదుఃఖాపవర్గాస్తు ప్రమేయమితి ద్వాదశవిధం ప్రమేయం ప్రవృత్తిర్వాగ్బుద్ధిశరీరారంభః రాగద్వేషమోహ
దోషా ఇతి త్రివిధః రాగః ఇచ్ఛా ద్వేషః మత్సరః మోహః శరీరాదావాత్మత్వబుద్ధిః ప్రేత్యభావః పునరుత్పత్తిః ఫలం అపవర్గో మోక్షః
సుఖస్వప్న పిండనా నిశ్శరణం నిజప్రాదుర్భావం పాంచభౌతిక శరీరోత్పత్తి దుఃఖం భోగమోక్షః ఆయాం జగం లు బుం దు దుఃఖాపవర్గస్తు దుఃఖాభావం తాంచాప
ర్గస్సాధిః ప్రమాణాదికత్వే అన్యోన్యపదార్థాంతర్భావః షోడశాంతః నిర్ణయోపాయః తత్త్వబుభుత్సోః కథా వాదః జల్పశ్చ సారభేదవత్త్వాజ్జల్ప
శ్చ జల్పః స్వపక్షస్థాపనపరపక్షదూషణ వితండా కథానాం వక్తవ్యం పాంచాత్ర పక్షపాతవ్యాఖ్యానం దర్భః అప్రామాణ్యాంతర ప్రయు
క్తం తత్త్వ నిర్ణయం పరిశిష్టం భవతి అనుత్తరం జాతిః సాధర్మ్యవైధర్మ్యాభ్యాం ప్రత్యవస్థానం జాతిః వర్ణ్యావర్ణ్య వికల్ప సాధ్యసాధ్య ప్రత్యు
క్తం సంశయ ప్రతి దృష్టాంతానుత్పత్తి సంశయ సమాయుక్త ప్రకరణ హేత్వర్థాపత్తి అవిశేషోపపత్తి ఉపలబ్ధి అనుపలబ్ధి నిత్యానిత్య కార్యసమా
జాతయః పాదవిజల్పం హేతునిగ్రహస్థానం ప్రతిజ్ఞాహానిః ప్రతిజ్ఞాంతరం ప్రతిజ్ఞావిరోధః [illegible] ప్రతిజ్ఞాసన్న్యా

ప్రమాణం ఫలమపయయవః

శ్రీః

నః హేత్వంతరం అర్థాంతరం నిరర్థకం అవిజ్ఞాతార్థకం అపార్థకం అప్రాప్తకాలం న్యూనం అధికం పునరుక్తం అననుభాషణం అజ్ఞానం
అప్రతిభా విక్షేపః మతానుజ్ఞా పర్యనుయోజ్యోపేక్షణం నిరనుయోజ్యానుయోగః అపసిద్ధాంతః హేత్వాభాసాశ్చ నిగ్రహస్థానానీతి
దా కరతలామలకనయేన [illegible] త్వనిష్పత్తి పరిత్యక్తేనేతి దాహరణం తాత్పర్య [illegible] తదుత్పత్తేః పదార్థాంతరమితి [illegible] ప్రతిబంధకాభావస్య
త్వ కార్యమాత్రే కారణత్వేన శక్తిరనుపయోగాత్ కారణత్వాపత్తేః పదార్థత్వాత్ [illegible] స్వాభావికానాం సర్వపదార్థానాం [illegible] ఆత్మనః శక్తి గా
రంగీకార్యేతి [illegible] యోగ [illegible] అస్పృశ్యత్వ ప్రతియోగినః [illegible] అభావ [illegible] స్వాభావికం [illegible]
త్వ [illegible] పదార్థత్వాత్ [illegible] అంతరం [illegible] యోగ్యస్య [illegible] స్వరూప [illegible] ప్రతిబంధక
[illegible] అభావ [illegible] జ్ఞాన [illegible] విధిః తత్ప్రతిపాదకానాం [illegible] విధిః కృత్యత్వ [illegible]
వ త్వప్రత్యక్షాత్ కృతిసాధ్యతా జ్ఞానం [illegible] ప్రవృత్తిం ప్రతి [illegible] ఇష్టసాధనత్వ [illegible] కృతిసాధ్యతా [illegible] ౮
త్వ [illegible] కాల [illegible] ఇష్టసాధనత్వ [illegible] ప్రవర్తక [illegible] ప్రతిబంధ [illegible] జ్ఞాన
[illegible] తత్త్వాదితి [illegible] కృతిసాధ్య [illegible] జ్ఞాన [illegible] త్వాత్ [illegible] ఇష్టసాధనత్వ
వ
త్వ

౪ యాంగోవిషయత్వేనాప్యేతి శన్యకాశ్యమితి మీమాంసాకాం క్షాయాం

భావాం దత్ర ప్రవృత్తి ప్రసంగః తత్రాపి ప్రత్యవాయ పరిహారస్యాపపక్షయ [illegible] త్వక [illegible] తస్మాత్ [illegible] ఇష్టసాధనత్వమేవ [illegible]

౧౭ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

౨ అవ్యాప్త్యపృయత్నార్థత్వం

देवदत्तेन पच्यते तण्डुलः २

దుపపగాంణాం మోక్షత్వమేవ। తత్ర శక్తిః పదార్థజ్ఞానస్య పరమప్రయోజనం మోక్షః తజ్జానం అత్మావాదిత్రుష్ట వ్యః శ్రోతవ్యో మంతవ్యో
ఇతి శ్రుత్యా తత్త్వజ్ఞానం సంపాదనీయం। తత్ర శ్రవణం తు శ్రుతిభ్యః అనాత్మభ్యో విలక్షణత్వేన జ్ఞాతే తత్త్వసాక్షాత్కారో భవతి। వృత్తిః
ఉక్తయుక్తిభిః సంభావనాయాం సంశయం మననం విధేయం। పదార్థానాం తత్త్వజ్ఞానేనైవ పరమోక్షః। తదనంతరం తత్త్వవిద్
౮ జ్ఞోయోగవిధానాన్ని విధాయ విశేషతః తదనంతరం అనాత్మవిలక్షణత్వసాక్షాత్కారేణ పత్రి దేహాదావహమితి అభిమానరూపమిథ్యాజ్ఞాన
నివృత్తిర్దోషాభావాత్ ప్రవృత్త్యభావే ధర్మాధర్మయోరనుత్పత్తౌ పూర్వధర్మాధర్మయోరపి భోగేన నాశే చరమదుఃఖధ్వంస
లక్షణో మోక్షో జాయతే। జన్మమోక్షే సాధకమిథ్యాజ్ఞాననివృత్తిః జ్ఞానమాత్రసాధ్యాతోఽయమేవం విదిత్వాతిమృత్యుమేతి
నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ ఇతి శ్రుత్యా సాధనాంతరనిషేధాత్ పూర్వమిత్యాద్యుక్తం జ్ఞానం కథం తం మహామునే ఇతి కర్మణాం
మోక్షసాధనత్వస్య కర్మజ్ఞానయోః సముచ్చయ ఇతి తస్య తన్నిమిత్తకర్మనిర్వాణాదురితక్షయేణ జ్ఞానం భవతి ఇతి తత్సూత్ర వ
అస్వాభావికత్వాత్ అసాధ్యసాధనత్వం నైవ ఉపలబ్ధం తదపి నిత్యకర్మణాం జ్ఞానసాధకత్వప్రతిపాదనాత్ జ్ఞానస్య
ఏవ కర్మమోక్షసాధనం తస్మాత్ పదార్థతత్త్వజ్ఞానస్య మోక్షః పరమప్రయోజనమితి సర్వం రమణీయం ॥ ఇతి శ్రీ అన్నంభట్టోపాధ్యాయ

[illegible]

[illegible]
[illegible]